

Podobe gozdnega revirja

Ekскурzija Pro Silve Slovenija v Krajevno enoto Radeče – Mokronog Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS) v sodelovanju z Društvom oglarjev Slovenije, ZGS, Študijskim krožkom Od vznika do evra, Društvom lastnikov gozdov Sopota – Laško in Oddelkom za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete, Katedre za gojenje gozdov.

Uvod

Ekскурzija o kateri pišemo v tem članku je bila izvedena 4. septembra 2021. Z ekskurzijo smo želeli od blizu pogledati kako teče delo revirnega gozdarja na terenu, torej tam, kjer se realizira vsa znanstvena in strokovna nadgradnja gozdarske stroke. Ta vpogled in razumevanje smo v Pro Silvi Slovenija sprejeli kot eno izmed priorit.

Namen tega članka je predstaviti kraje in vsebino ekskurzije, vlogo revirnega gozdarja pri razvoju podeželja, turizma v naravi in gozdnem prostoru, ter razmišljanja nekaterih udeležencev o vsebini same ekskurzije in z njo povezanih vprašanjih.

Šli smo skozi kraje Dežela kozolcev (Šentrupert na Dolenjskem), Oglarska dežela (Dole pri Litiji), Jatna, Magolnik Velika Preska. Na terenu nas je vodil revirni gozdar revirja Jatna Dole Jože Prah (Pro Silva Slovenija, ZGS).

Predavatelji na terenu smo bili Jurij Diaci, Jože Prah, Marija Imperl, Jože Kos in A. Tone Lesnik. Dodatno smo svoja razmišljanja za članek prispevali, Jurij Diaci (BF), Kristina Sever (Pro Silva Slovenija, ZGS), Jože Mori (Pro Silva Slovenija, ZGS), Gal Fidej, Marija Imperl (Pro Silva Slovenija, Institut Treeology), A. T. Lesnik (Pro Silva Slovenija). Vsi navedeni smo soavtorji tega članka, ki je po obliki in vsebini kompilacija prispevkov soavtorjev.

DEŽELA KOZOLCEV (Šentrupert na Dolenjskem)

Kozolci nekdaj in danes

Kozolci so slovenska posebnost, kulturna etnološka dediščina. Namenjeni so bili za spravilo in

sušenje sena. Danes so žal marsikje zapuščeni. Nekdanji način sušenja sena so zamenjali drugi načini, na primer plastične bale za shranjevanje in siliranje. Nedvomno je to lažji in hitrejši način, a po estetiki in kulturni vrednosti se ne more primerjati s kozolci.

Šentrupert jih na ogled postavi

K ohranitvi veliko prispeva muzej slovenskih kozolcev na prostem v Šentrupertu na Dolenjskem, imenovan tudi Dežela kozolcev. Za javnost je bila odprt 6. junija 2013. Odprl ga je predsednik Republike Slovenije Borut Pahor. V dejavnosti Dežele kozolcev so vključeni občina, lokalna društva in podjetja, izobraževalne in znanstvene ustanove, Zavod za gozdove Slovenije ter številni posamezniki. Je prvi muzej na prostem s kozolci. Vanj je prestavljenih 19 različnih sušilnih naprav, ki izvirajo iz Mirnske doline, le ena je iz okolice Ivančne Gorice. Namen postavitve je prikaz razvoja kozolca v časovnem, prostorskem in socialnem pomenu od preprostih sušil do razvojno bogatih oblik dvojnih kozolcev – toplarjev. V muzeju na prostem je zastopanih šest razvojno dokazanih tipov kozolcev na Slovenskem: trije enojni (enojni, enojni s plaščem, enojni vzporedni) in trije dvojni (nizki, kozolec na kozla in toplar). Muzej se razprostira na 2,5 ha urejenih površin in ima 1 km dolgo mrežo sprehajalnih poti. V muzeju je najstarejši »Lukatov toplar« z letnico 1795, kar ga uvršča med najstarejše ohranjene dvojne kozolce pri nas in na svetu. Simončičev toplar pa je je kulturni spomenik državnega pomena.

Sodelovanje gozdarjev

Sodelovanje gozdarjev Krajevne enote Radeče – Mokronog pri postavitvi in delovanju Dežele kozolcev je številno in raznoliko. Sodelovanje je bilo gotovo potrebno že pri ideji in postavitvi. Primarni vir za gradnjo kozolcev – les pač prihaja iz gozda. Leta 2008 je bil prvič v Sloveniji organiziran evropski teden gozdov in to v Šentrupertu. Gozdarje javne gozdarske službe pa najdemo tudi kot soorganizatorje številnih prireditvev v Deželi kozolcev, na primer Teden gozdov 2014, Teden gozdov 2017, Mednarodni dan gozdov

2018, ekskurzija mednarodne organizacije za certifikacijo gozdov Reford leta 2017 in še številne druge, med njimi tudi dejavnosti gozdno lesne verige Gozd - les

Danes so gozdarji javne gozdarske službe, predvsem Krajevne enote Radeče - Mokronog z Deželno kozolcev povezani pri vodenjih obiskovalcev, z razstavo ZGS na določeno temo, z naravoslovnimi dnevi, pri delitvi prazničnih drevesc in ob posebnih obiskih.

OGLARSKA DEŽELA, DOLE PRI LITJI

Jezikovno - pojmovna opredelitev oglarstva

Pomen besed oglarstvo in oglarjenje lahko iščemo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ DZS 1994) in v Lexicon silvestre, Gozdarski slovar z razlagami, ZGDS 2001. SSKJ razlaga besedo oglarstvo kot »žganje oglja«. Ta razlaga je očitno bolj skromna Lexicon silvestre ima namesto besede oglarstvo besedo »poogljavanje« z razlago »suha destilacija lesa z zmanjšanim dovajanjem kisika (str. 66, šifra 0981).

V praksi gre za pridobivanje lesnega oglja v oglarskih kopah. Postopek je sestavljen iz več delnih postopkov: postavitve, ali zlaganje kope, prižig kope, kuhanje oglja v kopi (suha destilacija lesa), podiranje (štoranje) kope, pakiranje oglja, transport in prodaja oglja. Vsi ti delni postopki,

združeni v dejavnosti oglarstvo, zahtevajo veliko napornega dela, znanja in veščin.

Delček zgodovine

Oglarjenje v Sloveniji sega 1000 let v davnino. V Dole pri Litiji so ga prinesli Italijani sredi 19. stoletja. V davni preteklosti (renesansa) pa je že bilo razširjeno tudi na drugih predelih Slovenije (npr. na Pokljuki). Zaradi intenzivnega pridelovanja oglja v preteklosti so bili gozdovi marsikje degradirani.

Oglarstvo danes v Sloveniji

V Sloveniji vsako leto oglari blizu 100 oglarjev, ki zložijo in skuhamo na leto približno 100 kop, kar pomeni blizu 1000 ton oglja. Povezani so v Društvo oglarjev Slovenije, Društvo je vključeno v evropsko oglarsko združenje Köhlerverband. Vanj so vključeni oglarji iz Nemčije, Anglije, Francije, Belgije, Poljske, Slovenije, Avstrije, Švice in Italije. Šteje skupno okrog 4000 članov.

V Oglarski deželi

Najbolj znana oglarska kraja v Sloveniji sta Sv. Mohor v Selški dolini in Oglarska dežela na Dolah pri Litiji. Oglarska dežela na Dolah pri Litiji je po številu oglarskih kop in proizvodnji oglja največje oglarsko območje v Sloveniji. Tu je na dobrih 2000 ha gozdov do 30 kop letno in oglari 16 oglarjev. Največja oglarska kmetija je

Slika 1: Dežela kozolcev. (foto: arhiv občine Šentrupert)

Slika 2: Postavljanje oglarske kope. (foto: arhiv Društva oglarjev Slovenije)

Slika 3: Oglarska dežela. (foto: A. T. Lesnik)

kmetija Medved, ki postavi 6 in včasih več kop na leto. Oglarska dežela je krajevno umeščena v Občino Litija in Občino Šentrupert. Leži v osrednjem slovenskem prostoru, na prehodu od Posavskega hribovja v Dolenjsko gričevje, južno od Save in jo na vzhodni strani omejuje reka Sopota, na zahodnem robu Jatna, in na jugu sega dežela vse do Dolenjskega gričevja pri Šentrupertu. Od Ljubljane je oddaljena dobrih 70 km. Največji kraj so Dole pri Litiji, Nekateri drugi pa so še Dobovica, Suhadole, Selce, Berinjek.

Po Oglarski deželi je speljana Oglarska pot. Vsako leto v maju organizira Športno društvo Dole pri Litiji tradicionalni pohod po Oglarski poti.

Novodobna uporaba in pomen oglja

V zadnjem času se oglje uporablja večinoma za pripravo jedi na žaru, manjše količine pa uporabljajo tudi v kemični industriji, gumarstvu (pnevmatike), pri spajkanju bakrene in pocinkane pločevine in za proizvodnjo specialnega jekla v železarstvu. Kvalitetno oglje uporabljajo

umetniki za risanje in upodabljanje v črno beli tehniki. Ogljeni prah je nepogrešljiv kot tiskarsko barvilo za fotokopirne stroje in pri izdelavi samokopirnega papirja. Aktivno oglje ima veliko absorpcijsko sposobnost, saj lahko vpije tudi do 60% vode in je tako uporabno za razne filtre pri čiščenju vode in plinov.

Oglarstvo je zanimivo za turizem. Ogljed postavljanja, kuhanja, štoranja kope je privlačen. Turisti lahko preživijo noč z oglarji v oglarski bajti. S tem so povezani tudi likovni natečaji in tabori z likovnim ustvarjanjem z ogljem in naravoslovni dnevi ter tabori. Oglarstvo je povezano tudi z nego mladega gozda. Sortiment pri čiščenju gošče in redčenju letvenjakov so lahko koristno uporabljeni v oglarskih kopah.

Kopa velikanka

Leto 2021 je bilo za slovensko oglarstvo, še posebno pa za Oglarsko deželo izjemno. Na kmetiji Medved so postavili kopo velikanka, največjo oglarsko kopo doslej na svetu. 300 prostorninskih metrov

Slika 4: Kopa velikanka (foto: A. T. Lesnik)

Gozdarstvo v času in prostoru

lesa, več kot 30 metrov obsega, 4m višine, 30 ton oglja. To so nekateri presežniki kope velikanke na kmetiji Medved v Suhadolah v Oglarski deželi. Od 19. marca do 11. septembra 2021 je bilo na sporedu 26 dogodkov, povezanih s kopo velikanko. 19. marca 2021 so pričeli pripravljati prostor – kopišče, 13. avgusta 2021 so jo slovesno prižgali, v začetku septembra so jo pričeli podirati (štorati). V času kuhanja so kopo obiskali številni mediji in o njej poročali. Bilo je tudi veliko obiskovalcev iz tujih držav.

Iz gozdnega revirja v razvoj oglarstva in podeželja

Ob koncu devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo oglarstvo na Dolah pri Litiji komaj še živo. Z oživitvijo sta začela revirna gozdarja Jože Prah in Zoran Kos in naredila prvi načrt za razvoj z naslovom Oglarjenje na Dolah. Leta 2002 sta oglarjenje na Dolah povezala s Tednom gozdov. S tem sta nedvomno začela več kot 20 letno razvojno pot in z vztrajanjem na njej pripeljala z mnogimi aktivnostmi in dogodki do današnjega stanja, ko je oglarstvo neprimerno bolj razvito, kot je bilo na začetku te poti. Revirni gozdar Jože Prah je danes predsednik Društva oglarjev Slovenije. Veliko je pripomogel k njegovi ustanovitvi. Na spletni strani Gozd in gozdarstvo, najdemo strnjen opis dela

revirnega gozdarja: »Revirni gozdar je uslužbenec Zavoda za gozdove Slovenije, ki spremlja in skrbi za primerno upravljanje gozdov v revirju, ki ga pokriva. Na terenu izvaja večino nalog, ki jih od Zavoda za gozdove zahteva zakonodaja. V sklopu tega predvsem spremlja stanje gozdov, svetuje lastnikom, izbira drevesa primerna za posek in načrtuje negovalna dela.« Domiselnost, odprtost za potrebe podeželja in nove ideje ter delavnost revirnih gozdarjev sega daleč preko njihovega osnovnega dela v gozdnem revirju javne gozdarske službe.

OD DOL PREKO JATNE – NEGA GOZDA

Jatna - Med Svibnim in Magolnikom je kompleks državnih gozdov, del revirja Jatna Dole in spada v gozdnogospodarsko enoto Radeče. Tu smo se z našo ekskurzijo ustavili pri vprašanih nege gozda ob primeru mešanega mladovja, kjer skupaj z lastnikom gozda preizkušajo nov način - situacijsko nego. Z večkratnim, vendar koncentriranim ukrepanjem, so omogočili razvoj svetloljubnih vrst - gradna, breka, češnje, gorskega javorja, gorskega bresta. Lahko rečemo, da je nega gozda temeljno delo v gozdne revirju in s tem temeljno delo revirnega gozdarja.

Slika 5: Udeleženci ekskurzije na Jatni (foto: J. Prah)

Nega in funkcije gozda

Sodobna definicija nego gozda določa kot načrtno in racionalno usmerjanje razvoja gozda h gozdno-gospodarskim ciljem (Diaci 2021). Z nego vedno znova pospešujemo ekološko in gospodarsko zanimive lastnosti izbranih dreves, razvoj slabih lastnosti pa zaviramo (Mlinšek 1968).

Slednja opredelitev nas vodi do razumevanja nege za lesno proizvodno funkcijo gozda. Ob načelu več namenskosti gozda s katerim upoštevamo vse funkcije gozdov pa moramo tudi pojem nege razširiti in z njim zajeti vse funkcije gozdov. Pri negi za lesno proizvodno funkcijo se lahko osredotočamo na izbrana drevesa – nosilce lesno proizvodne funkcije, pri drugih funkcijah pa so lahko nosilci funkcij tudi celotni gozdni sestoji, ali njihovi deli. Nega gozda je tesno povezana s sonaravnim gospodarjenjem z gozdom, če na primer poudarimo samo izbiro drevesnih vrst.

Nega gozda je v današnjem času obremenjena s problemi klimatskih podnebnih sprememb, ki povzročajo močne ujme in velike škode v gozdovih. To sproža nova vprašanja, na primer že omenjeno izbiro drevesnih vrst, v času, ko ena izmed gospodarsko zelo pomembnih – smreka že ni več tako perspektivna kot nekoč. Nov pristop k negi v okoliščinah klimatskih podnebnih sprememb obsega: manj izbrancev na negovalni površini, večji poudarek na stabilnosti izbrancev in na mikroklimi sestoj. Treba bi bilo tudi racionalizirati postopek pri kontroli izvedbe nege za potrebe subvencij.

Pri sodobnih načinih nege pospešujemo manjše število izbrancev, pri izbiri je poudarek na vitalnosti in stabilnosti, sledi kakovost in razdalja med izbranci. Običajno so izbranci že v mladovju na končnih razdaljah ali na polovici končni razdalj. Na ta način zmanjšamo stroške oziroma lahko z enakim vložkom negujemo večje površine mladega gozda ali se v primeru manj konkurenčnih izbrancev vračamo pogosteje. Predvsem pa na ta način krepimo individualno in ohranjamo kolektivno stabilnost sestoj, ki sta v času pogostejših ujm odločilni za prihodnji razvoj sestoj. V negovanem gozdu je vidna sproščena mreža izbrancev, vsa spremljevalna drevesa ostajajo. V praksi, zaradi kontrole pri prevzemu gojitvenih delih, izvajalci pogosto z jakostjo nege mladega gozda pretiravajo, da bi bili objekti jasno razpoznavni tudi iz večje

razdalje. Smiselno bi bilo razviti protokol preverjanja, da do takšnih nepravilnosti ne bi prihajalo.

Nega gozda v rokah revirnega gozdarja in lastnika gozda

Usmeritve za nego gozda so del gozdnogospodarskih načrtov in gozdnogojitvenih načrtov. Po teh usmeritvah je treba nego gozda prenesti v praksi do realizacije. Za izvedbo je pristojen in odgovoren lastnik gozda. Revirni gozdar lahko strokovne usmeritve za nego in z njo gozdnogojitvene ciljev uresniči le skupaj z lastnikom gozda. Ob množici lastnikov in solastnikov je to nedvomno zelo zahtevno. Revirni gozdar je tako razpet med zahtevami stroke in potrebami razvoja gozda ter potrebami in različno motiviranostjo in sposobnostjo lastnikov gozdov za delo v gozdu. Kljub trudu pri svojem delu na tem področju lahko doživlja tudi neuspeh pri svojem delu. O tem med drugim pričajo tudi podatki o realizacij nege gozda v zasebnih gozdovih, zbrani v poročilih Zavoda za gozdove Slovenije. V letu 2020 je bilo v zasebnih gozdovih izvedena ena četrtnina, v državnih pa okoli 83 % obsega del nege mladega gozda, načrtovanega v GGN (Poročilo o gozdovih 2020).

Posebno vprašanje je odnos med revirnim gozdarjem in lastnikom gozda. Povprečno število lastnikov gozdov na enega revirnega gozdarja v Sloveniji je več kot 1000. To število je gotovo po revirjih različno in marsikje presega 1000. Z vsemi lastniki se revirni gozdar ne more intenzivno ukvarjati. Z velikim občutkom mora razločevati med njimi glede na njihove potrebe in sposobnosti. Znati mora tudi presegati birokratski odnos, ki se pogosto pojavlja v inštitucijah državne uprave in kviri zaupanje pri državljanih. Preseganje tega odnosa terja kvalitetno dialoško komunikacijo. Lastniki gozdov imajo poleg svojih pravic in potreb tudi odgovornost. Če bi se revirni gozdar postavljaj nad njih kot birokrat, ki vse ve in zato odloča namesto njih, se odgovornost lastnikov verjetno ne bi pozitivno razvijala. Možen bi bil odziv na dva načina, ali pasivnost, ali pa odpor.

Pomembno delo, ki ga za lastnike gozdov, opravljajo revirni gozdarji in jim vzame precej časa, je tudi birokratske narave, vendar izvira iz zahtev, ki jih postavlja državna uprava pri dodelitvah subvencij za vlaganja v gozdove in pridobivanju finančnih sredstev iz programa razvoja podeželja.

MAGOLNIK, KRAJ MNOGOTERIH SREČANJ

Slika 6: Hiša na Magolniku (foto: A. T. Lesnik)

Slika 7: Bivak na Magolniku. (foto: J. Prah)

Hiša na Magolniku, Počakovo 35, Radeče stoji na čudovitem kraju nad Svibnim, nad Radečami. Razgled na Kum na eni strani in posavske gozdove vse naokrog. Malo stran od hiše stoji manjša hišica, imenovana bivak, nekakšna depandansa. Obe sta skupaj pravi kraj, na katerem smo se udeleženci ekskurzije srečali s pojmom in prakso povezovanja v gozdarstvu.

Povezovanje v revirju in preko njegove meje

Pojem in praksa povezovanja in sodelovanja sta za državo, narod, skupnost, organizacijo tako pomembna kot so vidne in nevidne povezovalne niti žive in nežive narave v naravnem ekosistemu. Zanju bi morda lahko uporabili besedno zvezo družbeni ekosistem. Potrebno je preseganje mej v razmišljanju, komunikaciji, potrebno je ustvarjalno mišljenje, tudi ustvarjalni dialog. Vse to je potrebno tudi pri delu v gozdnem revirju.

Obzorja preseganja so številna in nekatera bolj široka, nekatera bolj skromna in zato še bolj potrebna pozornosti: spoznavanje naravne in kulturne dediščine podeželja, razvojna usmerjenost lastnikov gozdov in podeželjanov, načrtovanje razvoja podeželja, vladne institucije in nevladne organizacije, v revirju in izven, povezanost dejavnosti na podeželju, turistično rekreacijski potenciali podeželja, motivacija podeželjanov in lastnikov gozdov za podjetništvo, raba lesa na podeželju in v urbanem prostoru, medgeneracijsko druženje in prenos tradicionalnih znanj in obrti na mlade, skromna funkcionalna pismenost in izobrazbena struktura starejših, skromna ponudba izobraževalnih vsebin za vse generacije

Aktivnosti, ki so bile v revirju Jatna Dole in na Magolniku in preko njegove meje že izvedene in bodo tudi v prihodnje so Teden Gozdov, Dan Zemlje, splavarjenje, oglarjenje, delavnice, razstave, svetovanja, posveti, druženja, naravoslovni dnevi, tabori, pohodništvo, tehnični dnevi, ekskurzije, projektno delo, študijski krožki, izdaja literature in druge.

Zaupanje in pozornost

Revirni gozdar v revirju in čez mejo revirja potrebuje najprej močno osebno motiviranost, da svoje delo jemlje kot poslanstvo, k temu pa mu lahko pomaga stimulatívno nagrajevanje in pozornost, spodbuda in zaupanje njegovih vodij, široka informiranost, trajno izobraževanje, posveti z drugimi revirnimi gozdarji in strokovnjaki iz drugih področij. Izjemno važno je zaupanje in pozornost vodij. Delo revirnega gozdarja, ki svoje delo jemlje kot poslanstvo je ustvarjalno. Ustvarjalnost pa ne prenese ozkega razumevanja človekovega dela, v katerega spada le to, kar je ukazano in nadzirano. Revirni gozdarji in njihovi vodje lahko z ustvarjalno svobodo, odgovornostjo in zaupanjem presegajo sistem javne uprave, ki bo vedno predvideval, da je svoboda lahko tudi zlorabljena. Dober vodja bo pozoren tudi na to, da lahko njegov revirni gozdar vzame nase preveč obveznosti, kar mu lahko načne zdravje. Podlaga in pripomoček za tak odnos je jasno oblikovano besedilo o poslanstvu organizacije – Zavoda za gozdove Slovenije. Organizacije na splošno pogosto zamenjujejo besedilo o poslanstvu z navedbo nalog. To pa ne more zajeti vse dodane vrednosti revirnega gozdarja, ki razume svoje delo kot poslanstvo, torej širše.

Poti do znanja

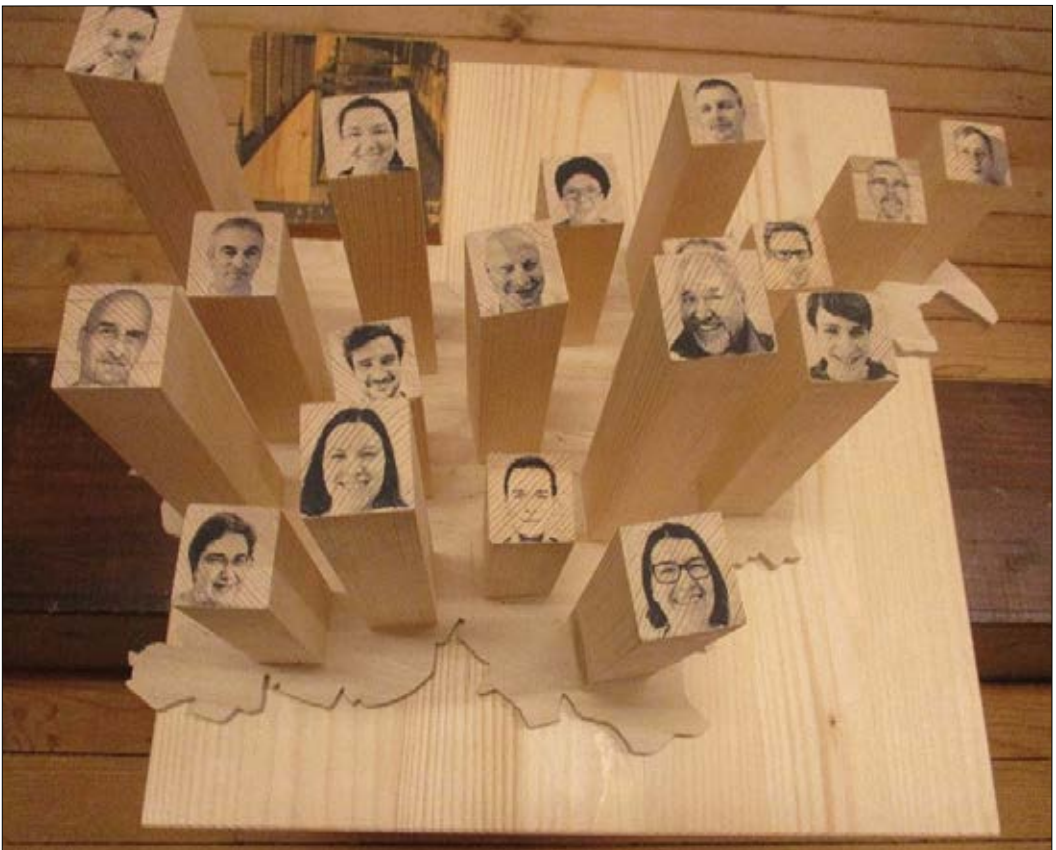
Odgovorno in zahtevno delo revirnega gozdarja zahteva nenehno strokovno izpopolnjevanje. Dostop do novih spoznanj znanosti in stroke bi moral biti revirnemu gozdarju omogočen. Zagotoviti bi bilo treba večjo prisotnost revirnih gozdarjev na Gozdarskih študijskih dnevih, ki jih tradicionalno organizira Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete. Tudi vključevanje v raziskovalno delo in pisanje člankov v strokovno revijo Gozdarski vestnik so še neizkoriščene možnosti za vseživljenjsko strokovno izpopolnjevanje revirnih gozdarjev. Leta 2000 je Zavod za gozdove Slovenije skupaj z organizacijo FAO organiziral vrsto tečajev za usposabljanje za participativno delo z lastniki gozdov. Ta znanja bi bilo treba oživiti in prenesti v prakso na ravni krajevne enote in revirja.

VELIKA PRESKA, MIZARSTVO KOS

Slika 8: Velika Preska (foto: https://sl.wikipedia.org/wiki/Velika_Preska)

Slika 9: Družina Kos in sodelavci (foto: A. T. Lesnik)

Mizarska delavnica s predavalnico

Velika Preska, kraj, kjer se pot iz doline Sopote prevesi in zvije v mnogih ovinkih proti dolini po kateri teče cesta od Radeč do Litije mimo Pustovega mlina. Blizu 800 m nadmorske višine. Pozimi v jasnem vremenu je Velika Preska v sončnih žarkih nad meglenim morjem. Kraj šteje 52 prebivalcev in kar 7 družinskih podjetij, ki si med seboj pomagajo. Naravno bogastvo kraja je gozd. Tu stoji dom in mizarska delavnica družine Kos. Poslojpe poleg delavnice in doma obsega tudi predavalnico in velik razstavni prostor, imenovan Lesarius. Ni ravno običajno, da bi poleg mizarske delavnice stala tudi predavalnica, a to je del zgodbe Mizarstva Kos.

Zgodba o lesu, ljudeh in njihovem čutenju

Tridesetletni razvoj Mizarstva Kos spremlja več razvojnih načel, med najbolj pomembnimi so

nenehno učenje zaposlenih in njihova osebnostna rast ter vključevanje družine v delovanje podjetja.

Na prvem mestu je ustvarjanje z lesom. Med odmevnimi dosežki na tem področju je inovativni model za celostno urejanje zunanosti hiše. Poleg tega so med njihovimi dejavnostmi tudi organiziranje raznovrstnih prireditev in dogodkov, za katere izdelujejo tudi potrebno opremo.

Leta 2013 so ustvarili dokumentarni film Abrahamov ključ Srca Slovenije, ki prikazuje izkušnjo povezovanja slovenske vasi za prihodnost. Leta 2012 so skupaj z drugimi prejeli dobili evropsko nagrado za razvoj podeželja. Skupaj s partnerji so izdali knjigo V poslanstvu dreves, v kateri so zbrali razmišljanja ljudi, ljudi, ki s svojim delom in mišljenjem prinašajo v naš prostor dober zgled. Zdaj s partnerju delajo na projektu Lesarius. Namen projekta je spodbujati doživljanje narave, gozda, lesa z vsemi čutili. Sem

Slika 10: Mizarstvo Kos, Lesarius, razstava vrst lesa (foto: A. T. Lesnik)

spada tudi vizija postavitve lesenih vetrnih orgel na Veliki Preski.

Navedli smo le nekaj izmed mnogih stvaritev Mizarstva Kos. V tridesetih letih je bilo v Mizarstvu kos 22 redno zaposlenih, 31 praktikantov, 2 iz tujine. Trenutno jih je v podjetju 15. V njihovi predavalnici so bili številni gostje, strokovnjaki in študentje. Ob tridesetletnem jubileju se je zbrala nad 50 poslovnih partnerjev in sodelavcev. Skupaj so posadili 30 različnih vrst dreves.

Zaključek

Opisali smo 6 točk, ki smo jih obiskali z ekskurzijo. Poleg osnovnega dela v revirju – nege gozda smo videli in doživeli veliko širino dela revirnega gozdarja, ki daleč presega njegovo osnovno delo. Pišemo o prednostih, težavah in potrebah dela revirnega gozdarja pri razvoju podeželja. Prepričani smo, da je treba delu v revirjih nameniti pozornost in spodbudo. Pro silva Slovenija, združenje za sonaravno gospodarjenje z gozdom bo tudi v prihodnje organizirala podobne ekskurzije ravno s tem namenom.. Zahvaljujemo se vsem gostiteljem, soorganizatorjem in udeležencem, ki so prispevali k spoznanjem in doživetjem na tej ekskurziji in upamo na pomoč in sodelovanje tudi v prihodnje.

Literatura in viri:

- Diaci J.: Gozdna ekologija in nega. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana, 2021.
- Mlinšek D.: Sproščena tehnika gojenja gozdov, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Ljubljana, 1968.
- Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2020.
- Rogelja T., Prah J.: Razvoj Oglarske dežele in oživitve tradicionalnega oglarjenja v oglarskih kopah kot družbena inovacija, Društvo oglarjev Slovenije 2021.
- Ustni viri: Prah J., Diaci J., Kos J., Imperl M.
<https://www.europkoehler.com/>
<https://www.drustvo-oglarjev.si/>
<https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/slovensko-gozdarstvo/gozdar>
<https://dole.si/oglarstva-pot.html>
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/2020_Porocilo_o_gozdovih.pdf

Anton Tone LESNIK, Gal FIDEJ,
Jože PRAH, Jože MORI, Jože KOS,
Jurij DIACI, Kristina SEVER,
Marija IMPERL